

Άσκηση Ακοής – Σολφέζ – Ρυθμική Αγωγή I

ΤΜΕΤ, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Μάθημα 2^ο

Μόνικα Ανδριανοπούλου

Βασικοί στόχοι της «Άσκησης Ακοής» I & Δομή 1^{ου} εξαμήνου (Μελωδικές σημειώσεις, σελ.3)

Βασικοί στόχοι:

► **Θεωρία:** Επανάληψη και παγίωση θεωρητικών γνώσεων (διαστήματα, κλίμακες, οπλισμοί)

► **Ακουστική αφομοίωση, εσωτερική ακοή, απαγγελία/τραγούδι, και καταγραφή των παρακάτω:**

- **Διαστήματα:** Μελωδικά και αρμονικά
- **Βαθμίδες κλιμάκων:** Μείζονας και ελασσόνων κλιμάκων
- **Μελωδία:** Μονοφωνικές, τονικές μελωδίες που παραμένουν στην ίδια τονικότητα
- **Συγχορδίες:** Τρίφωνες: μείζονες, ελάσσονες και ελαττωμένες συγχορδίες, σε όλες τις θέσεις
- **Αρμονία:** Αρμονικές διαδοχές που παραμένουν στην ίδια τονικότητα. Τύποι πτώσεων
- **Ρυθμός:** Διμερής έως τετραμερής υποδιαίρεση του παλμού (=τέταρτο, μισό, ή όγδοο), και παρεστιγμένες αξίες (απλά και διπλά παρεστιγμένα, με ακέραιη ή υποδιαιρεμένη την συμπληρωματική τους αξία). Σύνθετα μέτρα (6/8, 9/8, 12/8)

► **Ασκήσεις «διάσπασης προσοχής»** που μπορεί να περιέχουν οποιοδήποτε από τα παραπάνω 6 στοιχεία.

Δομή 1^{ου} εξαμήνου:

-13 εβδομάδες διδασκαλίας (με 10 υποχρεωτικές παρουσίες)

-Στη μέση και στο τέλος του εξαμήνου θα έχουμε δύο 'τεστ προόδου' (dictée), που θα ανακοινωθούν. Αξιολογείται μόνο το δεύτερο.

-Στην εξεταστική του Ιανουαρίου δίνονται προφορικές και γραπτές εξετάσεις. Η ύλη και για τα δύο μέρη της εξέτασης θα σας δοθεί εκ των προτέρων.
NB: Όποιος περάσει το 2^ο τεστ προόδου, δε θα χρειαστεί να ξαναπεράσει το γραπτό μέρος των εξετάσεων τον Ιανουάριο, αλλά μόνο το προφορικό.

Περιεχόμενο 2^{ου} μαθήματος:

- Σύντομη ανασκόπηση στοιχείων θεωρίας
- Γενικά βήματα για την ακουστική εύρεση άγνωστης μελωδίας
- Μελωδικές τάσεις των φθόγγων στη μείζονα και την ελάσσονα κλίμακα
- Εξάσκηση διαστημάτων 2ας
- Ρυθμός: έως τετραμερής υποδιαίρεση του παλμού, που μπορεί να είναι: μισό, τέταρτο, όγδοο.

Το τονικό μουσικό σύστημα

Ανασκόπηση
στοιχείων θεωρίας
(Μελωδικές
σημειώσεις, σελ.5-6)

Φθογγικό υλικό Ευρωπαϊκής κλασικής μουσικής:

↳ Φυσικές νότες, ή διατονικοί φθόγγοι τής Ντο μείζονας (7):

ντο, ρε, μι, φα, σολ, λα, σι (λευκά πλήκτρα πιάνου)

↳ Χρωματικοί φθόγγοι τής Ντο μείζονας (5):

ντο \sharp , ρε \sharp , φα \sharp , σολ \sharp , λα \sharp , ή: ρε \flat , μι \flat , σολ \flat , λα \flat , σι \flat (μαύρα πλήκτρα πιάνου)

↳ Εναρμόνιοι φθόγγοι:

ντο \sharp -ρε \flat , ρε \sharp -μι \flat , φα \sharp -σολ \flat , σολ \sharp -λα \flat , λα \sharp -σι \flat , και: μι-φα \flat , φα-μι \sharp , σι-ντο \flat , ντο-σι \sharp

↳ Σημεία αλλοιώσεων:

Δίεση: \sharp , Υφέση: \flat , Αναίρεση: \natural , Διπλή δίεση: \times , Διπλή ύφέση: $\flat\flat$

Ανασκόπηση στοιχείων
θεωρίας
(Μελωδικές
σημειώσεις, σελ.5-6)

ΝΤΟ#/ΡΕb - ΡΕ#/ΜΙb - ΦΑ#/ΣΟΛb - ΣΟΛ#/ΛΑb - ΛΑ#/ΣΙb

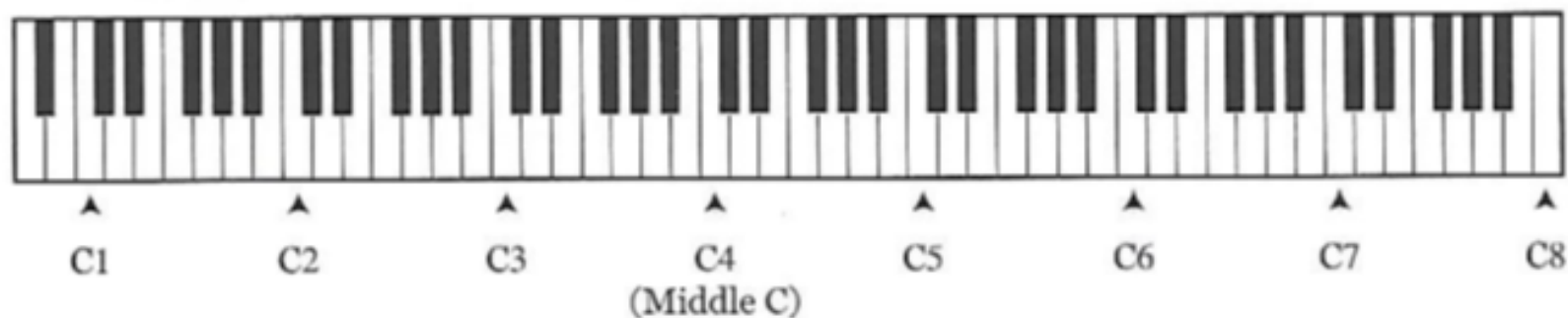
ΝΤΟ - ΡΕ - ΜΙ - ΦΑ - ΣΟΛ - ΛΑ - ΣΙ - ΝΤΟ
(C D E F G A B C)

Νότες & κλειδιά

Οι ακριβείς ονομασίες των νοτών (του πιάνου) σύμφωνα με την περιοχή τους:

FIGURE 1.2: Full piano keyboard, with octave designations

(Απεικόνιση των πλήκτρων τού πιάνου: Piper [Clendinning](#) & West Marvin, 2005, σελ.15)

Η νότα ντο (C4 ή c') στα κλειδιά σολ, ντο & φα:

↓ κλειδί του σολ
↓ κλειδί της mezzo soprano
↓ κλειδί του τενόρου
↓ κλειδί του μπάσου
↑ κλειδί της soprano
↑ κλειδί της alto
↑ κλειδί του βαρύτονου

The image shows a single musical staff with a treble clef on the left and a bass clef on the right. The staff is divided into eight measures by vertical bar lines. Each measure contains a single note, which is the pitch of middle C (C4). The clef for each measure is indicated by a symbol above or below the staff: a downward arrow with the text 'κλειδί του σολ' (soprano clef), a downward arrow with 'κλειδί της mezzo soprano', a downward arrow with 'κλειδί του τενόρου' (alto clef), a downward arrow with 'κλειδί του μπάσου' (bass clef), an upward arrow with 'κλειδί της soprano', an upward arrow with 'κλειδί της alto', and an upward arrow with 'κλειδί του βαρύτονου' (bass clef).

(Πάνω/κάτω από το πεντάγραμμο: Βοηθητικές γραμμές)

The image shows a musical staff with a bass clef on the left and a treble clef on the right. The staff is divided into two sections by a vertical bar line. The left section, under the bass clef, shows a sequence of seven notes ascending from the bottom line to the top line. The right section, under the treble clef, shows a sequence of seven notes descending from the top line to the bottom line.

Πρώτη μορφή
ευρωπαϊκής
μουσικής
σημειογραφίας:
νεύματα

TABLE 1: Neumes of the 10th-11th centuries

name	modern	French	St Gallen	North Spain	Toledo	Catalan	Bologna	Palaeo-Frankish	Breton	Messine	Aqui-tanian	Nonan-tolan
virga	•	┆	/		┌		/		┌			
punctum	•	•	..	•	•••	••	••	..	•
pes	◌◌	┆	┆┆	┆┆┆	┆┆	┆	┆	┆:	┆┆	┆┆	┆	┆
clivis (flexa)	◌◌	┆	┆	┆^	┆┆	┆	┆	┆:	┆:	┆┆	:	┆
torculus	◌◌◌	┆	┆	┆^	┆	┆	┆┆	┆	┆	┆┆	┆	┆┆
porrectus	◌◌◌	N	N	N┆	~	N	N	~	~	N┆	~	N┆
scandicus	◌◌◌	!	┆	!┆	┆┆	┆	!	┆	┆	┆┆	┆	!
climacus	◌◌◌	┆:	┆:	┆:┆	┆	┆:	┆:	┆:	┆:	┆┆	┆:	┆:

Bent, I., Hughes, D., Provine, R., Rastall, R., Kilmer, A., Hiley, D., Szendrei, J., Payne, T., Bent, M., & Chew, G. Notation. *Grove Music Online*. Retrieved 19 Oct. 2021, from <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000020114>.

Att. Diffusa ē gratia.
Of Offerentur. minor. CO Diffusae.

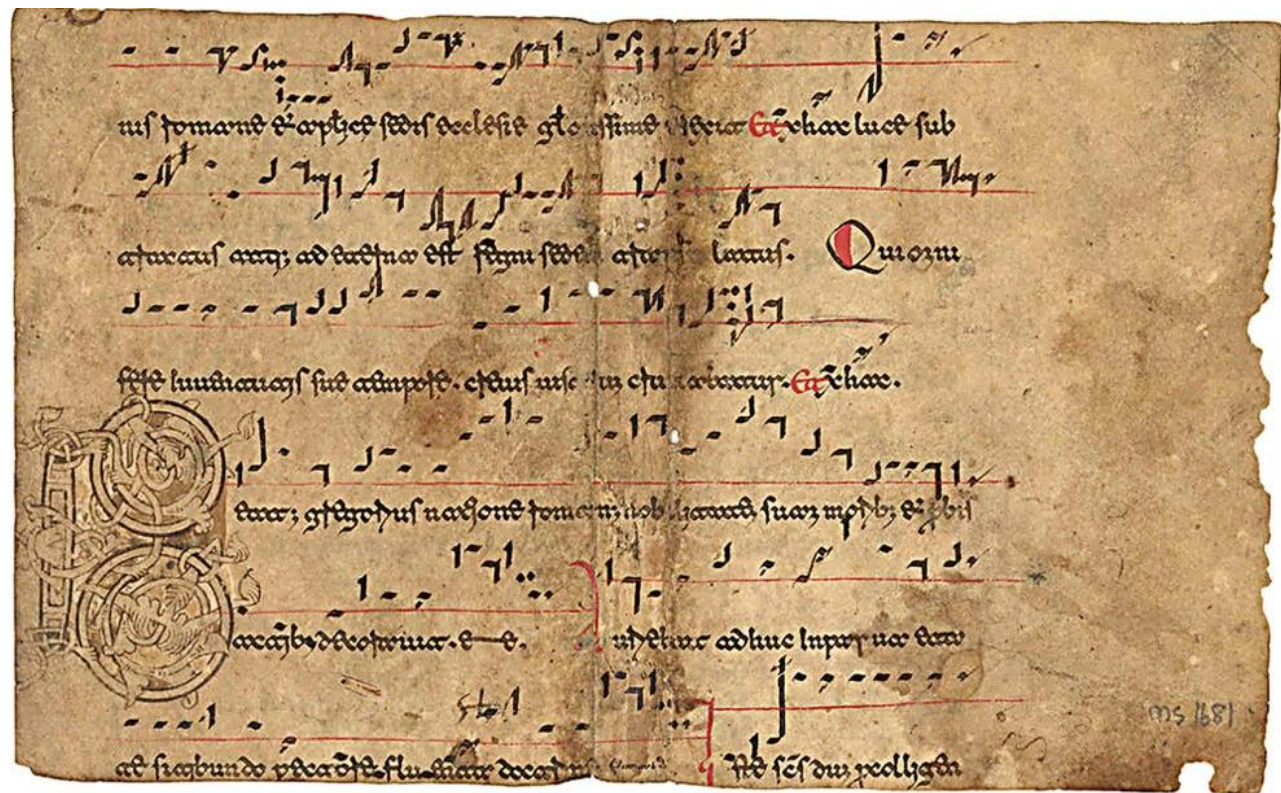
DOMINICA. II.

Populus sion ecce.
Exsion species decoris eius
deus manifeste ve
Congrega te illi
sanctos eius qui ordinaue
runt testamentum
eius super sacrificia.

Att. Laxatus sum. V. Stantes erant.
Of Of tu conuertens. CO Hierusalem.

DOMINICA. III.

Gaudete in dno semp.
Q vises domine super cbe

MS in Latin on vellum, Montecassino, Italy, 2nd half of 12th c., 1 partial f. (ca. 1/2 f.)
Retrieved 19 Oct. 2021, from :<https://www.schoyencollection.com/music-notation/beneventan-neumes/antiphonal-beneventan-neumes-ms-1681>

German neumes: cantatorium, c900, from St Gallen (CH-SGs 359, f.27r)

Bent, I., Hughes, D., Provine, R., Rastall, R., Kilmer, A., Hiley, D., Szendrei, J., Payne, T., Bent, M., & Chew, G. Notation. *Grove Music Online*. Retrieved 19 Oct. 2021, from <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000020114>.

Burkholder, J.P., & Palisca, C.V. (2006). *Norton Anthology of Western Music. Volume 1: Ancient to Baroque*. Fifth Edition. New York & London: Norton & Company.

Το πεντάγραμμο: συγκεκριμένες νότες, ή σχέσεις;

Το πεντάγραμμο: συγκεκριμένες νότες, ή σχέσεις; (ii)

[σι]

[ντο]

[σολ]

[λα]

[μι]

[ρε]

Κλίμακες

«Σε μουσικά κομμάτια από μουσικούς πολιτισμούς χωρίς διαμορφωμένη θεωρία της μουσικής οι κλίμακες καθορίζονται κατ' αρχήν από τον αριθμό των φθόγγων κάθε μελωδίας. Έτσι υπάρχουν διτονικές, τριτονικές, τετρατονικές, κλπ. κλίμακες.» [Γιάννου, Δ. 1995. *Ιστορία της Μουσικής – Σύνομη Γενική Επισκόπηση*, Τόμος Α'. Θεσσαλονίκη: University Studio Press. Σελ.12]

Παράδειγμα 2.1. Κεϋλάνη — Wedda

Κλίμακες
(Μελωδικές σημειώσεις, σελ.7)

Μείζονα κλίμακα

1ο τετράχορδο (της τονικής) 2ο τετράχορδο (της δεσπόζουσας)

I 2 3 4 5 6 7 1||

I ii iii IV V vi vii I

Τονική Επιτονική Μέση Υποδεσπόζουσα Δεσπόζουσα Επιδεσπόζουσα Προσαγωγέας

↳ 12 Μείζονες κλίμακες:

Ντο – Ντο# (Ρεb) – Ρε – Μιb – Μι – Φα – Φα# (Σολb) – Σολ – Λαb – Λα – Σιb – Σι (Ντοb)

Μείζονα κλίμακα - τραγούδι

1K 2M 3M 4K 5K 6M 7M 8K 1K 2μ 3μ 4K 5K 6μ 7μ 8K

The image shows a musical score for the major scale in treble clef. The key signature has three sharps (F#, C#, G#). The melody is written on a single staff with a treble clef. The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5. The first octave is played with a key (K) for C, middle finger (M) for D and E, and key (K) for F#, G, and A. The second octave is played with a key (K) for C, breath (μ) for D and E, and key (K) for F#, G, and A. The bass line is shown on a single staff with a bass clef and three sharps. It contains two whole notes: C3 and C4, each marked with a double bar line and a repeat sign.

Μείζονες & ελάσσονες: ομώνυμες / σχετικές

Ντο μείζονα

Musical notation for the D major scale (Ντο μείζονα). The scale is written on a treble clef staff. The notes are D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C#5, D5. The intervals between notes are labeled as follows: T (D-E), T (E-F#), ημ (F#-G), T (G-A), T (A-B), ημ (B-C#), ημ (C#-D), T (D-E), T (E-F#), T (F#-G), ημ (G-A), T (A-B), T (B-C#).

Ντο ελάσσονα (ομώνυμη)

Musical notation for the D minor scale (Ντο ελάσσονα (ομώνυμη)). The scale is written on a treble clef staff. The notes are D4, E4, F4, G4, A4, B4, C4, D5. The intervals between notes are labeled as follows: T (D-E), T (E-F), ημ (F-G), T (G-A), T (A-B), ημ (B-C), ημ (C-D), T (D-E), T (E-F), T (F-G), ημ (G-A), T (A-B), T (B-C).

Λα ελάσσονα (σχετική)

Musical notation for the A minor scale (Λα ελάσσονα (σχετική)). The scale is written on a treble clef staff. The notes are A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4. The intervals between notes are labeled as follows: T (A-B), T (B-C), ημ (C-D), T (D-E), ημ (E-F), ημ (F-G), T (G-A), ημ (A-B), T (B-C), T (C-D), T (D-E), ημ (E-F), T (F-G), T (G-A).

Τύποι ελάσσονας κλίμακας: φυσική, αρμονική, μελωδική
(Μελωδικές σημειώσεις, σελ.7)

1.Φυσική ελάσσονα

2.Αρμονική ελάσσονα

7[↑]

ημ. T. T. ημ. τριημ. ημ.

The image shows two musical staves. The first staff, labeled '1.Φυσική ελάσσονα', contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. Brackets under the last three notes (G4, A4, B4) are labeled 'ημ.', 'T.', and 'T.' respectively. The second staff, labeled '2.Αρμονική ελάσσονα', contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. The note B4 is marked with a sharp sign (#). Brackets under the last three notes (G4, A4, B4) are labeled 'ημ.', 'τριημ.', and 'ημ.' respectively. Above the second staff, the text '7[↑]' is positioned above the B4 note.

3.Μελωδική ελάσσονα

6[↑] 7[↑] 7[↓] 6[↓]

T. T. ημ. T. T. ημ.

The image shows a musical staff labeled '3.Μελωδική ελάσσονα'. It contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. The notes A4 and B4 are marked with sharp signs (#). Brackets under the last three notes (G4, A4, B4) are labeled 'T.', 'T.', and 'ημ.' respectively. Brackets under the next three notes (A4, G4, F4) are labeled 'T.', 'T.', and 'ημ.' respectively. Above the staff, the text '6[↑] 7[↑]' is positioned above the A4 and B4 notes, and '7[↓] 6[↓]' is positioned above the A4 and G4 notes.

Οπλισμοί (Μελωδικές σημειώσεις, σελ.8,9)

Ο κύκλος των πεμπτών

FIGURE 3.2: Circle of fifths

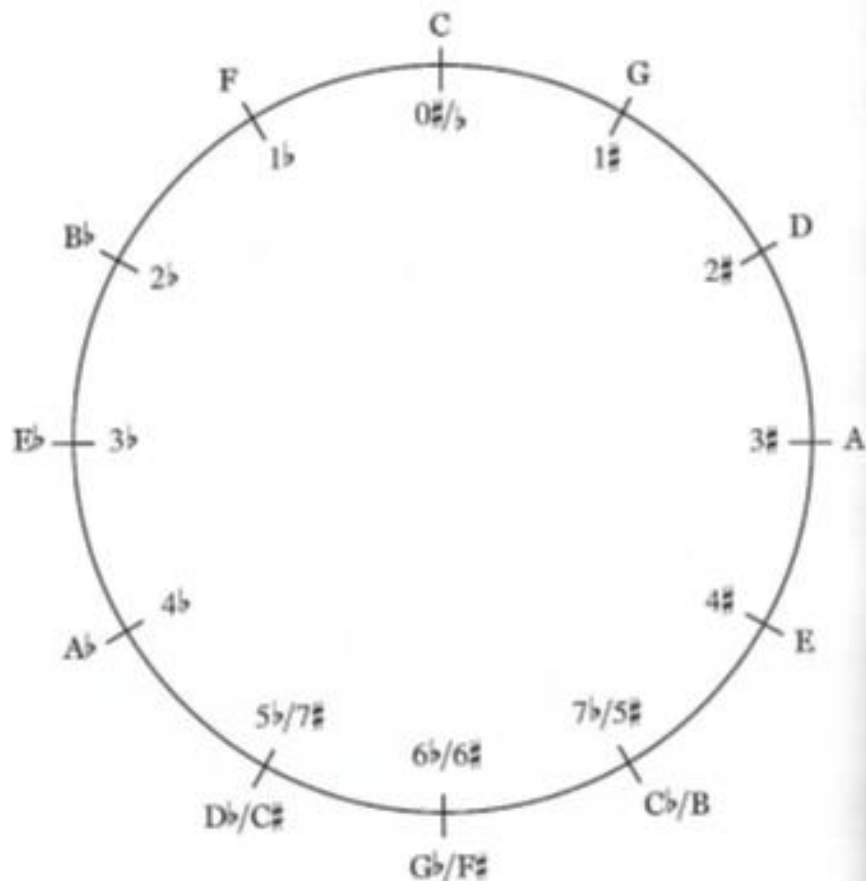

FIGURE 3.1: Major key signatures

The figure shows two musical staves illustrating major key signatures. The top staff shows the key signatures for the seven major keys with sharps: C, G, D, A, E, B, and F#. The bottom staff shows the key signatures for the seven major keys with flats: C, F, Bb, Eb, Ab, Db, and Gb. Each key signature is represented by a series of sharp or flat symbols on the staff.

Ακουστική εύρεση μελωδίας

Αντίληψη διαστημάτων

Αντίληψη βαθμίδων

↳ Πρώτα βήματα:

-αναγνώριση είδους τονικότητας (μείζ./ελάσ.), και

-εύρεση τονικής (I ή i)

([α] Ξεκινώντας από οποιαδήποτε νότα τής μελωδίας, ανεβαίνουμε/κατεβαίνουμε μέχρι να βρούμε ημιτόνιο, και να το αναγνωρίσουμε ως τις βαθμίδες 3-4 ή 7-1 για τη μείζονα, ή

[β] Συνεχίζουμε την ακρόαση μέχρι να ακουστεί το I ή i)

Μελωδικές τάσεις των φθόγγων

(οι εικόνες είναι παρμένες από την ιστοσελίδα της Ακαδημίας Sibelius:

<http://www2.siba.fi/muste1/index.php?id=63&la=en>

Ανακτήθηκε 5/9/2011)

Στα πλαίσια της τονικής μουσικής, οι πιο σταθεροί φθόγγοι μέσα σε μια τονικότητα, είτε μείζονα είτε ελάσσονα, είναι οι βαθμίδες 1, 3, 5 - δηλαδή οι νότες της τονικής συγχορδίας. Οι υπόλοιποι φθόγγοι είναι πιο ασταθείς και κατά την εξέλιξη μιας μελωδίας συχνά τείνουν να λυθούν σε έναν από τους σταθερότερους φθόγγους:

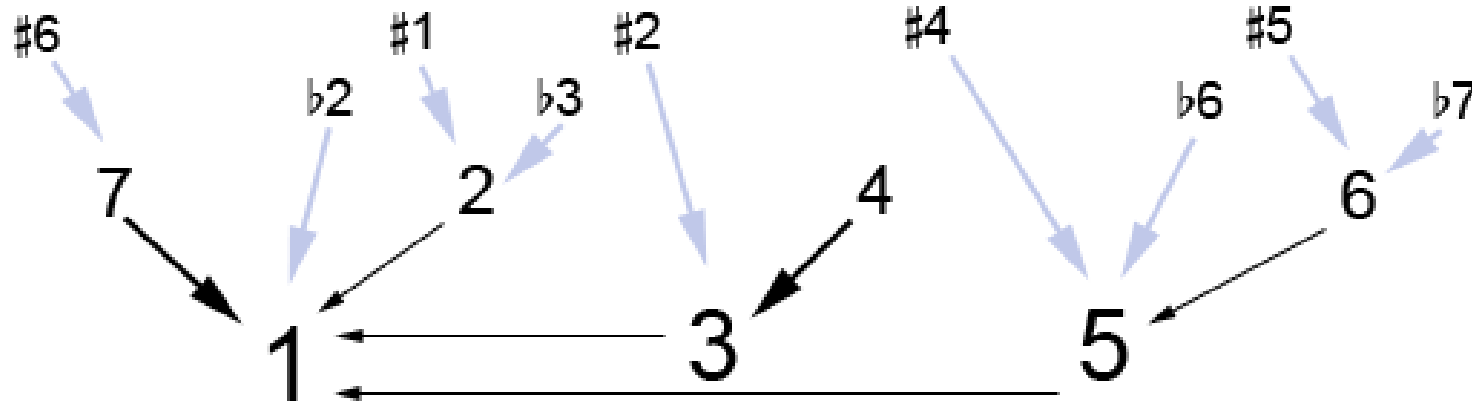
The image displays two musical staves illustrating melodic tendencies. The top staff shows a major scale with notes 6, 5, 4, 3, 2, 1, 7, 8. The bottom staff shows a minor scale with notes 6, 5, 4, 3, 2, 1, 7, 8. Labels T and S are placed below the notes to indicate tendencies.

Scale	Note	Label
Major Scale	6	T
	5	T
	4	S
	3	S
	2	T
	1	T
	7	S
	8	S
Minor Scale	6	S
	5	S
	4	T
	3	T
	2	T
	1	T
	7	S
	8	S

Βαθμίδες
(Μελωδικές
σημειώσεις, σελ.10)

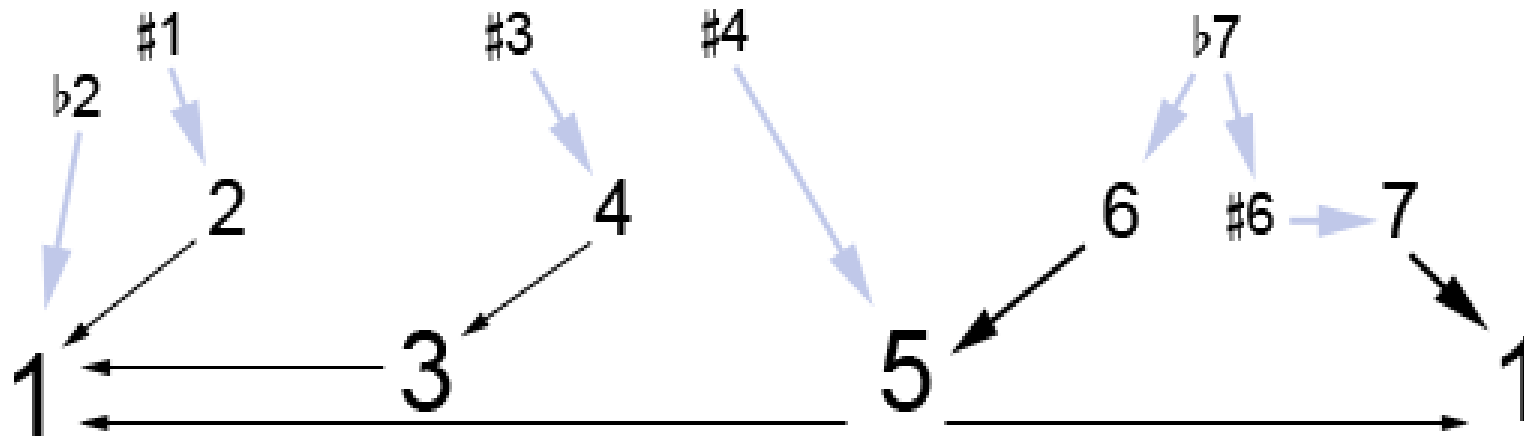
Οι αλλοιωμένοι φθόγγοι παρουσιάζουν το μεγαλύτερο βαθμό αστάθειας. Η παρακάτω σχηματική απεικόνιση δείχνει τις τάσεις των φυσικών και αλλοιωμένων φθόγγων σε μια μείζονα τονικότητα. Οι αριθμοί αντιστοιχούν σε βαθμίδες:

(Μείζονα)→

Η επόμενη σχηματική απεικόνιση δείχνει τις τάσεις των φυσικών και αλλοιωμένων φθόγγων σε μια αρμονική ελάσσονα τονικότητα, όπου το 7 είναι οξυμένο και το 7b φυσικό:

(Ελάσσονα)→

Οι βαθμίδες της μείζονας κλίμακας. Μελωδίες για την εντύπωση τής απόστασης κάθε βαθμίδας από την τονική στο εσωτερικό αυτί (Rifkin & Urista, 2006):

A musical staff in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The staff contains seven groups of notes, each representing an interval from the tonic. The notes are: 1. C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4 (labeled 12171); 2. C4, D4 (labeled 21); 3. C4, D4, E4, F4, G4, A4 (labeled 321); 4. C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4 (labeled 4321); 5. C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4 (labeled 51'51); 6. C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4 (labeled 671'); 7. C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4 (labeled 71').

Οι βαθμίδες της (φυσικής) ελάσσονας κλίμακας. Μελωδίες για την εντύπωση τής απόστασης κάθε βαθμίδας από την τονική στο εσωτερικό αυτί (Rifkin & Urista, 2006):

A musical staff in treble clef with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The staff contains seven groups of notes, each representing an interval from the tonic. The notes are: 1. C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4 (labeled 12171); 2. C4, D4 (labeled 21); 3. C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4 (labeled b321); 4. C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4 (labeled 4321); 5. C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4 (labeled 51'51); 6. C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4 (labeled b651); 7. C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4 (labeled b7b651).

1. Πεντάχορδο

1 2 3 4 5

2. Πεντάχορδο + 6,7

7 1 2 3 4 5 6

3. Πεντάχορδο & τετράχορδο

7 1 2 3 4 5 5 6 7 1 2

4. Τετράχορδο & πεντάχορδο

5 6 7 1 1 2 3 4 5 6

Μελωδική prima vista
(Μελωδικές σημειώσεις,
σελ.22)

Allegro assai

7

12

C. P. E. Bach, March (adapted)

f

Melody 7 Mozart, Piano Sonata in G Major, K. 283, second movement (adapted): TP

mf

5

Το διάστημα 2ας

5 φυσικοί τόνοι (ντο-ρε, ρε-μι, φα-σολ, σολ-λα, λα-σι)

2 φυσικά ημιτόνια (μι-φα, σι-ντο = βαθμίδες 3-4 και 7-8 στη μείζονα)

Δώστε:

Τ πάνω από το σι

Τ κάτω από το σολb

Τ πάνω από το μι

Τ πάνω από το λαb

Χρ.ημ. πάνω από το ρε

Διατ.ημ. πάνω από το ρε

Προσοχή - Η 2Μ, ο τόνος, είναι σχετικά μεγάλο, «ευρύχωρο» διάστημα!

Τραγούδι:

The first system of musical notation consists of two staves, treble and bass clef, in common time (C). The melody in the treble clef starts on G4, moves to A4, then B4, and then has a whole rest. The bass clef accompaniment consists of a steady bass line of G2, A2, B2, C3, and D3.

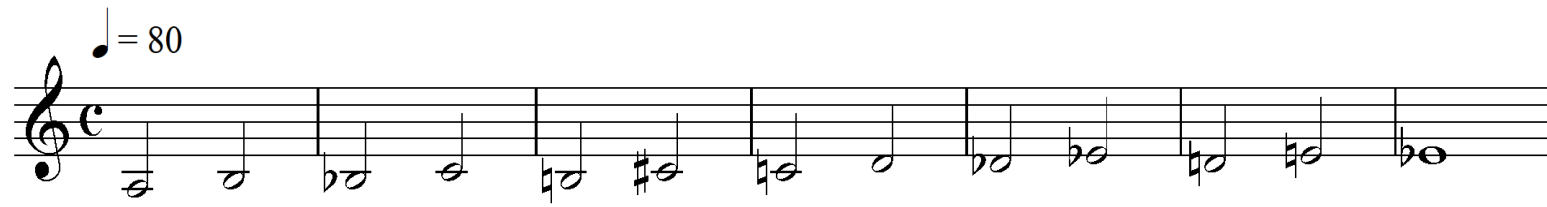
The second system of musical notation continues the melody and accompaniment. The treble clef melody starts on D5, moves to E5, then F5, and then has a whole rest. The bass clef accompaniment continues with the same bass line of G2, A2, B2, C3, and D3.

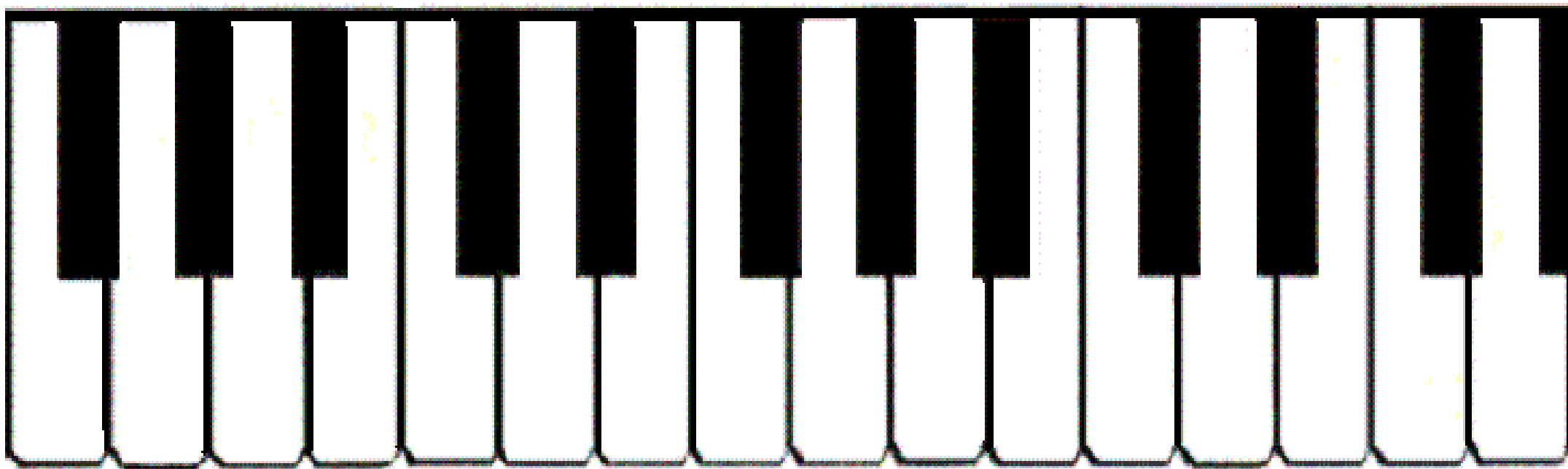
Jaws title theme:

<https://www.youtube.com/watch?v=A9QTSyLwd4w>

Μελωδία με 2ες

«Ιχνηλάτηση» μελωδίας με 2ες

Πλήρης παρτιτούρα, ανάλυση και εκτέλεση:
<http://composersguide.com/more-scales-and-harmonies/>

Η χρονική παράμετρος της μουσικής

- Παλμός (με διάφορα tempi, και διάφορες αξίες. Δεν υπάρχει σε όλες τις μουσικές – π.χ. γρηγοριανό μέλος)
- Μέτρο (ομαδοποίηση & ιεράρχηση: χαρακτηριστικά του εγκεφάλου: σε αδιαφοροποίητους παλμούς, εμείς ‘επιβάλλουμε’ το μέτρο)
- Ρυθμός (οι σχέσεις διάρκειας των ήχων και των παύσεων)

Ο ίδιος ρυθμός, με διαφορετική κάθε φορά αξία ως παλμό:

